

Impresje Biblioteczne

Czasopismo wydawane przez
Pedagogiczną Bibliotekę Wojewódzką w Bielsku-Białej

2024 nr 1

Bielsko-Biała
2024

- SPIS TREŚCI -

Wstęp

Stefan Król , Losy Rudolfa Bibro unikalnym świadectwem historii	4
Agnieszka Łaszczych , Współczesne teorie i nurty wychowania. Zapowiedź	10
Krystyna Rosner , Czy gry i zabawy będą skutecznym narzędziem w pracy z seniorami?	16
Renata Kruszyna , Konkurs z kotem w tle. <i>Kici-Konkurs - wiersz o Twoim KOCIE</i>	20
Barbara Derewiecka , Relacja z konkursu recytatorskiego <i>W krainie poezji Juliana Tuwima</i>	25
Dorota Pająk , Rok Witolda Gombrowicza w Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej w Bielsku-Białej	28
Barbara Derewiecka , Witold Gombrowicz (1904-1969). Zestawienie bibliograficzne w wyborze ze zbiorów Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Bielsku-Białej za lata 2006-2020	30

- WSTĘP -

Proponujemy Państwu nowy numer *Impresji Bibliotecznych*. Na początku numeru publikujemy tekst Stefana Króla, nauczyciela bibliotekarza z naszej cieszyńskiej filii, o Rudolffie Bibrze, nauczycielu i żołnierzu walczącym na frontach I wojny światowej. W dalszej części numeru przedstawiamy zapowiedź cyklu artykułów dotyczących teorii i nurtów wychowania opisywanych szczegółowo przez profesora Bogusława Śliwerskiego w książce pod tytułem *Współczesne teorie i nurty wychowania*. Autorka cyklu skupi się na szczegółowej charakterystyce współczesnych koncepcji wychowania dziecka z odniesieniami do praktyki i dydaktyki.

Jak seniorzy mogą skutecznie kształcić i rozwijać swoje funkcje poznawcze wykorzystując gry planszowe? Na to pytanie w kolejnym artykule odpowiada Krystyna Rosner. Autorka stwierdza, że jest to jak najbardziej możliwe, nawet w późniejszym wieku i wśród ludzi starszych z niepełnosprawnościami.

W naszej bibliotece odbywają się liczne konkursy, a wśród nich dużą popularnością w tym roku cieszył się konkurs *Kici-Konkurs - wiersz o Twoim KOCIE*. Relacja z niego znajduje się na stronie 20. *W krainie poezji...* natomiast jest konkursem recytatorskim, w którym dzieci prezentują poezję dziecięcą uznanych polskich autorów. W tym roku był to Julian Tuwim, o czym szczegółowo pisze Barbara Derewiecka.

Rok 2024 jest Rokiem Witolda Gombrowicza. Nasza placówka włączyła się w te obchody, organizując wykład pt. *GOMBROWICZ albo kto ma dzisiaj siłę na niezależność* wygłoszony przez dr Dorotę Tałaj. Prelegentka przybliżyła pisarstwo Gombrowicza ze szczególnym uwzględnieniem powieści *Ferdydurke*. Dla zainteresowanych pogłębieniem wiadomości o Gombrowiczu publikujemy także bibliografię przedmiotową zawierającą opisy bibliograficzne materiałów związanych z biografią i twórczością pisarza.

Życzymy przyjemnej lektury.

Małgorzata Czub

Redakcja

Losy Rudolfa Bibro unikalnym świadectwem historii

Fot. 1. Rudolf Bibro w mundurze oficera rezerwy 3 p. strz. podhalańskich z Bielska. Okres międzywojenny, zdj. ze zbiorów Rodziny Rudolfa Bibro

Wspomnienia czy pamiętniki są dla historyków wyjątkowym źródłem wiedzy. Co prawda są subiektywne, lecz zarazem tylko one mogą przekazać informacje nie występujące w oficjalnych dokumentach, opartych o suche informacje urzędowe, gdy już żyjących świadków historii zabraknie.

Takim niezwykle unikalnym dokumentem epoki jest pamiętnik Rudolfa Bibro (1893-1967), nauczyciela, oficera rezerwy pochodzącego ze Śląska Cieszyńskiego.

W czasie II wojny światowej był on jeńcem sowieckim, jednym z około trzystu polskich oficerów z obozu w Kozielsku, którzy nie zginęli w Katyniu, lecz z do dziś z nie znanych

powodów, zostali pozostawieni przez Sowieców przy życiu, a w 1941 r. trafili do Armii gen. Andersa i z nią opuścili „nieuludzką ziemię”. Pamiętnik w zachowanej części obejmujący okres od końca sierpnia 1939 r. do wiosny 1943 r. przedstawia jego losy w czasie kampanii wrześniowej, pobyt w sowieckiej niewoli i służbę w Armii Andersa do momentu ogłoszenia przez Niemców faktu odnalezienia masowych grobów w Katyniu. Pamiętnik miał i dalszą część, lecz jego autor zniszczył ją przed powrotem w 1947 r. do Polski, gdyż zapewne wyrażała przekonanie autora o dokonaniu tej zbrodni przez Sowieców. Tego typu informacje niewątpliwie pociągnęłyby wobec niego najostrzejsze represje ze strony władz komunistycznych. Pomimo tego jest to źródło bardzo unikalne, a w roku 2023 zostało ono opublikowane w książce pt. *Pamiętnik Rudolfa Bibro więźnia obozów NKWD w Kozielsku i Griazowcu. Martyrologia Cieszyńiaków w Związku Sowieckim w latach 1939-1942*. Zawiera ona oprócz treści samego pamiętnika także szczegółowy biogram

jego autora oparty o dokumenty rodzinne i archiwa wojskowe oraz dwa zestawienia. Pierwsze obejmuje około 900 biogramów osób związanych ze Śląskiem Cieszyńskim, które zginęły w ZSRS, drugie prezentuje około 160 biogramów Cieszyńiaków, którym udało się wstąpić do Armii Polskiej w ZSRS. Kim był zatem Rudolf Bibro?

Urodził się on w Jabłonkowie, podgórskim miasteczku w południowej części Śląska Cieszyńskiego, dziś leżącym w czeskiej jego części na tzw. Zaolziu, 2 marca 1893 r.

Po ukończeniu szkoły ludowej w rodzinnym mieście zdecydował się na przygotowanie do zawodu nauczyciela. W tym celu podjął naukę w Seminarium Nauczycielskim Męskim w Starym Sączu. Pozostawał jednak w dość żywym kontakcie z rodzinnymi stronami, był w tym czasie członkiem Gniazda Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” w Jabłonkowie. Do 1914 r. zdołał ukończyć 3 klasę Seminarium. W momencie wybuchu I wojny światowej z członkami jabłonkowskiego Sokola zgłosił się w Cieszynie do Legionu Śląskiego, który we wrześniu 1914 r. połączył się z Legionami Polskimi. Wcielony do 2 kompanii (zwanej „śląską”) 3 pułku piechoty Legionów Polskich, uczestniczył w wyczerpujących walkach w Karpatach Wschodnich aż do odniesienia ciężkiej rany w bitwie pod Maksymcem 2 lutego 1915 r. W tym czasie awansowany był do stopnia plutonowego. Odesłany na leczenie szpitalne i rekonwalescencję zdołał wykorzystać ten czas by przed polską komisją egzaminacyjną w Wiedniu zdać maturę 12 maja 1915 r. We wrześniu 1915 r. uznano go za czasowo niezdolnego do pełnienia służby wojskowej. Powrócił więc na Śląsk Cieszyński i rozpoczął pracę nauczyciela w szkole ludowej w Szumbarku. Ponownie powołany do służby wojskowej w maju 1916 r., otrzymał przydział do cieszyńskiego 31 pułku strzelców armii austro-węgierskiej. Został skierowany do szkoły oficerów rezerwy w Opawie. W kwietniu 1917 r. awansowany do stopnia chorążego (pierwszy stopień oficerski w armii austro-węgierskiej). Skierowany na front rosyjski, ponownie został ranny w czasie walk pod Beresteczkiem. Po wyleczeniu skierowany do baonu zapasowego swojego pułku w Cieszynie i awansowany do stopnia podporucznika. Uczestniczył w przewrocie

wojskowym w Cieszynie w nocy z 31 października na 1 listopada 1918 r., dzięki któremu lokalna polska władza Rada Narodowa dla Księstwa Cieszyńskiego mogła sprawować realne rządy nad większą częścią Śląska Cieszyńskiego. W styczniu 1919 r., po agresji wojsk czechosłowackich na Śląsk Cieszyński, uczestniczył w walkach w rejonie Istebnej w szeregach 12 pułku piechoty z Wadowic. Z tą jednostką przerzucony na front ukraiński został po raz trzeci ranny 19 marca 1919 r. pod Sądową Wisznią. Zdążył jeszcze potem uczestniczyć w pierwszych walkach przeciw bolszewikom. Urlopowany jesienią 1919 r. ze służby wojskowej i skierowany, jak i inni Ślązacy, do prac agitacyjnych w planowanym plebiscycie na Śląsku Cieszyńskim (nigdy nie doszedł do skutku), objął funkcję kierownika Okręgowego Komitetu Plebiscytowego w Jabłonkowie, łącząc tę działalność z nauczaniem w tamtejszej szkole. Skutkiem tej jego działalności było, po ustaleniu granic na Śląsku Cieszyńskim 28 lipca 1920 r., w rezultacie których jego rodzinna miejscowość znalazła się w granicach Czechosłowacji, wydalenie go z obszaru tego państwa w ciągu trzech dni.

W październiku 1920 r. Rudolf Bibro został zdemobilizowany z Wojska Polskiego w stopniu porucznika rezerwy z przydziałem mobilizacyjnym do 3 pułku strzelców podhalańskich w Bielsku (tu odbył ćwiczenia rezerwy w 1929 r.). Od 1 września 1920 r. rozpoczął pracę w szkole ludowej w Wielkich Kończycach k. Cieszyna, gdzie zamieszkał. Od 17 września 1926 r. przeniesiony został na stanowisko kierownika Szkoły Powszechnej w Hażlachu. Po odzyskaniu przez Polskę Zaolzia przeniesiony został z dniem 17 października 1938 r. do szkoły w Łąkach nad Olzą. 23 sierpnia 1939 r. został zmobilizowany na stanowisko komendanta Ośrodka Obrony Przeciwlotniczej w Cieszynie (od tego momentu prowadził swój pamiętnik). Ponieważ wyznaczone miejsce służby zostało zajęte przez wojska niemieckie po południu 1 września 1939 r., jego kampania wrześniowa była ciągłą ewakuacją na wschód w poszukiwaniu nowego przydziału. Nie brakowało w niej momentów bardzo dramatycznych, lecz zapewne największego cierpienia przysparzała mu wiadomość o zaginięciu jego córki z transportu ewakuacyjnego. Wiadomość o jej szczęśliwym odnalezieniu

dotrze do niego po wielu miesiącach w sowieckim obozie jenieckim w 1940 r. Rudolf Bibro dostał się do niewoli sowieckiej, w dramatycznych okolicznościach, 17 września w okolicach Tarnopola. Odtąd przynajmniej kilka razy cudem uniknie śmierci. Już owego 17 września część jeńców polskich, z którymi dostał się do niewoli, zostanie przez Sowieców zamordowana. W czasie pobytu w obozie w Kozielsku był czternastokrotnie przesłuchiwany przez NKWD. Z nieznanego powodu nie został zamordowany w Lesie Katyńskim, lecz trafił do kolejnego obozu w Griazowcu. Tu przeżył dwa zawały serca (lekarze współwięźniowie nie byli w stanie go w jakikolwiek sposób leczyć, ze względu na kompletny brak lekarstw). Wyniszczony ciężką pracą fizyczną uniknął śmierci, gdyż sowiecki komendant obozu zauważył jego prace ogrodnicze (podjęte mimowolnie, gdy drzewa owocowe przy obozie zaczęły w okresie wiosennym okres wegetacji) i został skierowany do prac ogrodniczych wokół komendantury obozu, co było oczywiście lżejszą pracą niż ładowanie bali drewna na wagony kolejowe.

Po ataku III Rzeszy na ZSRS 22 czerwca 1941 r. los polskich więźniów się odmienił. Wkrótce zapadła decyzja o zorganizowaniu polskiej armii, nad którą dowództwo objął gen. Władysław Anders. Por. Rudolf Bibro otrzymał w niej przydział na stanowisko oficera oświatowego. Redagował gazetkę dla żołnierzy *Żołnierz w Polu*, wygłaszał też liczne pogadanki i pisał referaty. Niektóre z nich zachowały się. Jeśli zdamy sobie sprawę, że ze względu na brak źródeł pisanych tworzył je „z głowy”, możemy być pełni podziwu dla jego wiedzy i zdolności. Zakres tematyczny rozciągał się od dziejów Śląska od średniowiecza, aż po hodowlę pszczół.

Po wyjściu Armii Andersa na Środkowy Wschód w sierpniu 1942 r. Rudolf Bibro w dalszym ciągu pracował na stanowiskach oświatowo-wychowawczych, gdyż ze względu na stan zdrowia nie został zakwalifikowany do służby liniowej. Kłopoty zdrowotne (chore serce, ropiejące zapalenie ucha, którego lekarze wojskowi nie potrafili wyleczyć, a które były tragicznym następstwem sowieckiej niewoli), stały się przyczyną jego urlopowania z wojska (nie mógł przejść badań lekarskich). Jego życie uratowała pomoc przyjaciela ze Śląska Cieszyńskiego majora pilota Edwarda

Peterka, który ze swojej gaży oficerskiej opłacił leczenie u lekarzy żydowskich polskiego pochodzenia a mieszkających w Palestynie, które wreszcie okazało się skuteczne. Pobyt w Persji, Iraku, Palestynie, Egipcie a potem w Italii został przez Rudolfa Bibro udokumentowany fotograficznie i opisany zapewne z myślą, że będzie to wspaniała pomoc dydaktyczna dla jego przyszłych uczniów po powrocie do Polski.

Wśród dokumentów, które pozostały w rodzinnym archiwum Rudolfa Bibry, znajduje się także trzystronicowy maszynopis sporządzony przez niego prawdopodobnie w II połowie 1943 na Bliskim Wschodzie. Obejmuje on 91 nazwisk osób związanych ze Śląskiem Cieszyńskim, które jego autor spotkał w czasie swego pobytu w ZSRS i na Środkowym Wschodzie. Jest to wyjątkowy dokument epoki. Pierwszych 57 osób to ofiary zbrodni katyńskiej. Ich nazwiska autor przytacza z własnej pamięci, o czym świadczą pomyłki w brzmieniu nazwisk i imion oraz stopni wojskowych. Pozostałe osoby autor spotkał już bądź w Armii Polskiej w ZSRS, bądź w Armii Polskiej na Wschodzie. Jest to cenne źródło informacji o losach mieszkańców Śląska Cieszyńskiego w czasie II wojny światowej i zarazem zapewne pierwsza próba sporządzenia imiennego wykazu ich martyrologii. Poniekąd możemy go nazwać pierwszą cieszyńską listą katyńską.

Fot. 2. Trzech zaolziańskich Cieszyńiaków pod piramidami. Egipt 1945. Od lewej por. Rudolf Bibro z Jabłonkowa, ppłk. pil. Edward Peterek z Lesznej Dolnej i kpt. Emanuel Kożuszniak z Orłowej, zdj. ze zbiorów Rodziny Rudolfa Bibro

W lutym 1945 r. powrócił do czynnej służby wojskowej jako kierownik ośrodka dla rekonwalescentów (Domu Ozdrowieńców) II Korpusu Polskiego we Włoszech.

Po zakończeniu wojny zostaje z polskimi oddziałami przewieziony do Wielkiej Brytanii. Zdecydował się na powrót do Polski, gdzie czekała jego żona i troje dzieci (czwarty syn zginął na wojnie przymusowo wcielony do armii niemieckiej, co tylko świadczy o tragicznych losach Polaków ze Śląska Cieszyńskiego w czasie II wojny światowej). Jego transport repatriacyjny dotarł do portu w Gdańsku 25 lipca 1947 r. Jego bliscy mieszkali wówczas w Stonawie na Zaolziu, lecz on ze względu na swoją przeszłość, nie mógł mieć nadziei, że będzie mógł pracować w zawodzie nauczyciela w polskim szkolnictwie w Czechosłowacji. Od 1 sierpnia 1947 r. objął więc stanowisko kierownika Szkoły Powszechnej w Pastwiskach k. Cieszyna (obecnie dzielnica Cieszyna). Jego niewątpliwym sukcesem było doprowadzenie do wybudowania nowego gmachu szkolnego w tej miejscowości, który uroczystie otwarto 10 września 1955 r. Na emeryturę odszedł z końcem czerwca 1962 r. Jego trudny życiorys kładł się ciężkim brzemieniem na jego ostatnich latach życia. Jego syn Antoni pytany o to, czy ojciec opowiadał o swoich przeżyciach stwierdzał, że opisywał przyrodę, klimat, warunki geograficzne, ale nigdy nie mówił o tragicznych doświadczeniach, natomiast gdy odwiedzali go dawni koledzy, którzy sami doświadczyli tych samych przeżyć, starsi panowie pogrążali się we wspomnieniach, uprzednio zamknąwszy się w pokoju na klucz. Obawa, że rodzinę mogą dotknąć represje przesądzała o takim zachowaniu.

Rudolf Bibro zmarł 16 grudnia 1967 r. i został pochowany na Cmentarzu Komunalnym w Cieszynie.

STEFAN KRÓL
*nauczyciel bibliotekarz
Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej
w Bielsku-Białej Filii w Cieszynie*

Współczesne teorie i nurty wychowania - zapowiedź

Niniejszy artykuł jest wprowadzeniem do nowego cyklu, który będzie się sukcesywnie ukazywał w 10 kolejnych wydaniach Impresji Bibliotecznych. Zostaną w nim omówione najważniejsze współczesne teorie i nurty wychowania. Pierwszy, merytoryczny artykuł opublikujemy w następnym numerze naszego czasopisma, natomiast w bieżącej edycji zostanie przedstawiona problematyka wszystkich zaplanowanych w ramach cyklu części wraz z krótką charakterystyką poszczególnych koncepcji wychowania.

Seria ma charakter popularnonaukowy, dotyczy rzeczywistości po roku 1989 r. Współcześni badacze opisując aktualne idee pedagogiki zestawiają je z klasycznymi ujęciami. Inspiracją do powstania cyklu była książka profesora Bogusława Śliwerskiego pod tytułem *Współczesne teorie i nurty wychowania*, w której autor usystematyzował istniejące podejścia do edukacji i zaprezentował 18 koncepcji. Tematy artykułów zaczerpnięto w wyborze z pracy profesora. A są nimi : pedagogika serca, chrześcijańska pedagogika personalno-egzystencjalna, pedagogia społeczno-personalistyczna, antypedagogika - postpedagogika, pedagogika autorytarna i antyautorytarna, pedagogika postmodernistyczna, krytyczna nauka o wychowaniu, pedagogia wychowania integralnego, pedagogika analityczno-krytyczna, duchowa pedagogia miłości.

Pedagogika serca to nurt zainicjowany przez Marię Łopatkową. Jest on konsekwencją walki o prawa dziecka. Pedagogika serca zakłada, iż rozwój uczuć moralnych zaczyna się już w wieku niemowlęcym, kiedy dziecko uzewnętrznia swoje pragnienia krzykiem. Rozwój zdolności dziecka do miłości, jego zdrowie psychiczne kształtuje się w naturalnej więzi między nim, a jego rodzicem. Niezaspokojenie u dzieci i młodzieży potrzeby miłości, bezpieczeństwa i przynależności powoduje negatywne skutki psychiczne, m. in. opóźnienie w rozwoju, brak koncentracji, nadpobudliwość, niechęć do nauki i szkoły, bierność, obniżenie poziomu myślenia abstrakcyjnego i logicznego, agresywność, zamykanie się w sobie, wycofanie z kontaktów

społecznych¹.

Pedagogika chrześcijańska jest naukowym systemem wychowania opartym na podstawowych źródłach chrześcijaństwa, do których należy przede wszystkim Objawienie Boże zawarte w Piśmie Świętym oraz na tradycji wychowawczej poszczególnych wyznań chrześcijańskich. Przedmiotem pedagogiki chrześcijańskiej są zasady chrześcijańskiego wychowania. U podstaw chrześcijańskiego systemu wychowawczego znajduje się chrześcijańska koncepcja człowieka jako osoby. Wychodząc z Objawienia, filozofii, teologii chrześcijańskiej oraz dorobku nauk pedagogicznych, psychologicznych i socjologicznych pedagogika chrześcijańska prowadzi do poznania i przyjęcia tych zasad. Wychowanie moralne człowieka wynika z przyjęcia wiary i naśladowania życia Jezusa Chrystusa, z którym poprzez chrzest została nawiązana osobista więź².

Pedagogika personalistyczna - kierunek akcentujący fakt niepowtarzalności osoby oraz jej prawa do wyboru własnej drogi rozwoju i doskonalenia osobowego – włączając w to wszelkie formy i poziomy kształcenia i wychowania. Wychowanie powinno być skierowane na wartości i chronione przed treściami i sytuacjami stanowiącymi antywartości. Wychowanie ma służyć dobru zarówno osoby, jak i społeczeństwa. Jego istotą jest pomoc osobie w otwieraniu się na dobro, prawdę i piękno. Proces wychowania rozgrywa się w napięciu, jakie powstaje pomiędzy naturą, kulturą i transcendencją. Celem wychowania jest uzdolnienie wychowanka do przejścia kierownictwa nad własnym procesem rozwoju. Rozwój następuje w dziedzinie fizycznej, intelektualnej, moralnej a także społecznej i religijnej³.

Antypedagogika wyrosła z zawiedzionych nadziei na moc wychowania, zwłaszcza zinstytucjonalizowanego, jakie objawił wiek XX. Kierunek ten neguje wychowanie rozumiane jako świadomy proces formacyjny, podporządkowujący dziecko autorytetowi osoby dorosłej.

¹ Piłch Tadeusz (red. nauk.), Śmietana Urszula (red. tomu), *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*. T. 4, P, Warszawa, Wydawnictwo Akademickie "Żak", cop. 2005, s. 257.

² Tamże, s. 121-123.

³ Tamże, s. 353-358.

W antypedagogice akcentuje się godność dziecka oraz jego prawo do samostanowienia, a relacje dorosłych z wychowankami opiera na dialogu partnerskim. Istotne jest stworzenie dziecku warunków do spontanicznego, niczym nieograniczonego rozwoju. Formułą ogólną antypedagogiki jest wspierać, nie wychowywać, co pozwala budować autentyczne, oparte na wzajemnej przyjaźni stosunki między dorosłymi a dorastającymi⁴.

Pedagogika antyautorytarna jest to określenie nurtów pedagogicznych, które łączy idea wychowania w wolności, a także sprzeciw wobec autorytarnych tendencji w życiu społecznym. W wychowaniu antyautorytarnym wszystkie osoby są traktowane jako wolne jednostki ludzkie. Celem wychowania antyautorytarnego jest wolność, samorealizacja, prawo do odmienności, tolerancja, umiejętność krytyki, autoodpowiedzialność, dojrzałość, wrażliwość, otwartość, braterstwo, twórczość, solidarność, bezpośredniość. Pojęcie pedagogiki antyautorytarnej odnosi się zarówno do wychowania wolnego od przemocy, posłuszeństwa, przymusu społecznego, konformizmu, autorytetów, jak i do ideologii wychowania rewolucyjnego, ukierunkowanego na całkowitą zmianę społeczną, polityczną i kulturą⁵.

Pedagogika autorytarna - autorytaryzm w wychowaniu jest trudny do uchwycenia, jeśli nie dotyczy sfery organizacyjnej. O tym, czy i na ile rodzice, nauczyciele stosują podporządkowanie i posłuszeństwo jako strategię wychowawczą można domniamać po zachowaniu się dzieci bądź na podstawie studyjnych obserwacji dorosły-dziecko (na podwórku, w szatni przedszkola, szkoły, na hospitowanej lekcji, zajęciach). Autorytaryzm dość precyzyjnie formułuje efekty wychowania. Są nimi konkretne postawy sprzyjające rozwojowi państwa, inaczej mówiąc, po to należy wychowywać, by jednostka stała się państwotwórcza⁶.

⁴ Pilch Tadeusz (red. nauk.), *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*. T. 7, V-Ż, Warszawa, Wydawnictwo Akademickie "Żak", cop. 2008, s. 290-291.

⁵ Pilch Tadeusz (red. nauk.), Śmietana Urszula (red. tomu), *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*. T. 4, P, Warszawa, Wydawnictwo Akademickie "Żak", cop. 2005, s. 110-111.

⁶ Pilch Tadeusz (red. nauk.), *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*. T. 1, A-F, Warszawa, Wydawnictwo Akademickie "Żak", 2003, s. 248-250.

Pedagogika postmodernistyczna - przedmiotem debaty postmodernistycznej stają się relacje między edukacją a wiedzą/władzą, między podmiotem działania pedagogicznego, a strukturą społeczną. Pedagogika postmodernistyczna stoi na stanowisku rekonstrukcjonizmu, w myśl którego teoria edukacji nie może być ograniczona do odzwierciedlenia odziedziczonych od pokoleń wzorców i wartości. Cel społeczeństwa stanowi jego rozwój, a więc edukacja powinna być zreformowana w myśl idei progresu społecznego. Pedagogika postmodernistyczna podejmuje namysł nad takimi problemami jak: edukacja globalna i lokalna, poststrukturalistyczne teorie życia społecznego, edukacja ekologiczna, edukacja wielokulturowa, edukacja i kultura upozorowana, edukacja technologiczna, konsumpcjonizm, kultura popularna i jej symbole⁷.

Pedagogika krytyczna jest jednym z nurtów pedagogiki jako dyscypliny naukowej oraz koncepcją i praktyką działań edukacyjnych zorientowanych na odkrywanie, weryfikowanie i wdrażanie warunków racjonalnego, odważnego i odpowiedzialnego uwalniania się od doświadczanych osobowych i zbiorowych opresji oraz niesprawiedliwości w określonym kontekście historycznym i politycznym. Jest spójną koncepcją wywiedzioną z teorii krytycznej, jej przesłanek ontologicznych, aksjologicznych i epistemologicznych. Jak pisze James Kirylo: „Na całym świecie istnieją oczywiście setki znanych i niezbyt znanych krytycznych pedagogów z różnych dyscyplin i doświadczeń, którzy w znaczący sposób przyczynili się do krytycznego myślenia i działania”⁸.

Wychowanie integralne stanowi pomoc w „scalaniu się” człowieka. Harmonizuje różnorakie poziomy człowieka, począwszy od najskromniejszych biegunów „natury”, skończywszy zaś na najbardziej kulturowo rozwiniętych i złożonych biegunach „ducha”⁹. W wychowawczej

⁷ Pilch Tadeusz (red. nauk.), *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku* : suplement A-Ż, Warszawa, Wydawnictwo Akademickie "Żak", cop. 2010, s. 379-380.

⁸ Kirylo James, *A Critical Pedagogy of Resistance*, Sense Publishers, Rotterdam-Boston-Taipei, 2013, s. XXI.

⁹ Pesci Furio, *Filozoficzna perspektywa wychowania*, „Ethos”, Lublin, 2006, nr 3, s. 41.

pracy wychowawcy nad wychowankiem ujawnia się metafizyka pomocy. Wspomniana relacja to swoista służba. Wychowawca zostaje obdarzony powołaniem służenia pomocą uczniowi. Winien zatem wspomagać wychowanka przede wszystkim w tych wymiarach, które decydują o spełnianiu się człowieka jako osoby: rozumu, wolnej woli, ciała i godności osobowej. Spełnienie to, a tym samym wyjście ponad egzystencjalne ubóstwo, bliskie wszystkim ludziom, jest pełne tylko wtedy, gdy pobudza wychowanka do samowychowania¹⁰.

Pedagogika analityczno-krytyczna - ten dział pedagogiki rozwinął się na podstawie filozofii analitycznej, odchodząc od abstrakcyjnego idealizmu na rzecz utylitaryzmu i empiryzmu i stosując metody nauk ścisłych w myśleniu filozoficznym. Podstawą wychowania są zasady i dane naukowe takich dyscyplin naukowych jak: filozofia wychowania, historia wychowania, psychologia wychowania, czy socjologia wychowania, których stwierdzenia podlegają analizie i stanowią oparcie dla działalności wychowawcy. Głównym celem w wychowaniu staje się ukierunkowanie na krytyczne myślenie, bycie analitycznym. Szczególne znaczenie zyskuje atmosfera pokojowego współdziałania. W zakresie treści wychowania mieści się logika, matematyka, nauki ścisłe. W tej koncepcji nauczania nie ma miejsca na sztukę, filozofię klasyczną i religię. W nauczaniu stosuje się metody empiryczne, o ile tylko jest to możliwe¹¹.

Duchowa pedagogia miłości - pedagogika przede wszystkim dla wychowawców, ponieważ to oni wymagają ciągłej edukacji. Wychowawca jest zaangażowany w wychowanie młodego człowieka, staje się jego duchowym autorytetem. Oczekuje się od niego wysokich kompetencji, zdrowia psychicznego, siły i wytrwałości w wychowaniu. Wychowanie jest zgodne z naturą oraz odbywa się przez rozwijanie tego, co istnieje w człowieku i pcha go ku rozwojowi. Nauczyciel powinien rozwijać zainteresowania ucznia. W pedagogice tej powraca się do klasycznego

¹⁰ Chudy Wojciech, *Istota pedagogiki personalistycznej*, „Ethos”, Lublin 2006, nr 75, s. 60.

¹¹ Pilch Tadeusz (red. nauk.), Śmietana Urszula (red. tomu), *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*. T. 4, P, Warszawa, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, cop. 2005, s. 106-107.

trychotomicznego modelu człowieka jako jedności ciała, ducha i umysłu oraz idei kształcenia holistycznego, które przeciwstawiają się instrumentalnemu, jednostronnemu myśleniu współczesnej pedagogiki¹². Centrum wychowania jest miłość. Źródłem miłości jest serce, które skłania do pozytywnego działania i optymizmu. Miłość umożliwia poświęcanie się prawdzie oraz wskazuje drogę do samodoskonalenia. Miłość pozwala nabrać dystansu do samego siebie.

Bibliografia

1. Chudy Wojciech, *Istota pedagogiki personalistycznej*, „Ethos”, Lublin 2006, nr 75.
2. Kirylo James, *A Critical Pedagogy of Resistance*, Sense Publishers, Rotterdam-Boston-Taipei, 2013.
3. Pesci Furio, *Filozoficzna perspektywa wychowania* [W:] Ethos : kwartalnik Instytutu Jana Pawła II KUL, Lublin, 2006, nr 3, s. 37-51.
4. Pilch Tadeusz (red. nauk.), *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*. T. 1, A – F, Warszawa, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, 2003.
5. Pilch Tadeusz (red. nauk.), Śmietana Urszula (red. tomu), *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*. T. 4, P, Warszawa, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, cop. 2005.
6. Pilch Tadeusz (red. nauk.), *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*. T. 7, V, Warszawa, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, cop. 2008.
7. Pilch Tadeusz (red. nauk.), *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku : suplement A-Ż*, Warszawa, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, cop. 2010.
8. Śliwerski Bogusław, *Współczesne teorie i nurty wychowania*, Kraków, „Impuls”, 1998.

AGNIESZKA ŁASZCZYCH

kierownik

Wydziału Gromadzenia i Opracowania Zbiorów
Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej
w Bielsku-Białej

¹² Śliwerski Bogusław, *Współczesne teorie i nurty wychowania*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków, 1998, s. 108.

Czy gry i zabawy będą skutecznym narzędziem w pracy z seniorami?

Gry i zabawy stanowią doskonałe narzędzie w edukacji dzieci oraz młodzieży, gdyż łączą rozrywkę z nauką i wychowaniem. To wiemy na pewno! Wiemy również, że edukacja, zwłaszcza w obliczu obecnych standardów, odbywa się przez całe życie człowieka. Wymaga tego nieustanny postęp cywilizacyjny i szybkie tempo przemian społeczno-kulturowych. Progres naukowy, głównie w dziedzinie medycyny, wpływa z kolei na długość ludzkiego życia. Dłużej zatem żyjemy! Ale czy wydłużeniu egzystencji towarzyszy poprawa jakości bytowania, zdrowia, kondycji psychicznej oraz utrzymania ich we względnie dobrej formie? Na szereg procesów cechujących tzw. jesień życia i jego schyłek wpływu nie mamy, ale możemy minimalizować związane z nimi problemy, a więc pracować nad sprawnością umysłu i ciała. Wynikający z potrzeby albo narzucony przez powinność, konieczność czy też obowiązek... rozwój osobisty obejmuje całe życie, przebiegając adekwatnie do jego poszczególnych etapów. Nie ulega wątpliwości, że w przypadku osób starszych duże znaczenie ma aktywność i różnego rodzaju zabiegi włączające w strukturę społeczną oraz umożliwiające sprawne w niej funkcjonowanie. W myśl zasady nieustannego kształcenia nasuwają się kompetencje, które należałoby rozwijać. Wnioski z badań przeprowadzonych w zakresie kształcenia kompetencji u dorosłych, w tym wypadku seniorów, wskazują na potrzebę rozwijania kompetencji zarówno językowych związanych z czytaniem i rozumieniem tekstu, zdobywaniem i weryfikacją informacji, jak i umiejętności cyfrowych oraz matematycznych. Są one bowiem niezwykle istotne w życiu codziennym osób starszych, a także zawodowym, jeśli osoby te nadal funkcjonują na rynku pracy. Niemniej ważne znaczenie w edukacji seniorów mają jednakże kompetencje miękkie, na przykład umiejętność współpracy, radzenie sobie ze stresem, przedsiębiorczość czy asertywność, jak również motywacja. Pozytywna wiadomość jest taka, że kompetencje miękkie zlokalizowane są

w tej części mózgu, która pozostaje plastyczna w ciągu całego ludzkiego życia. Ich rozwijanie stanowi zaś nieustanny proces, który wymaga zaangażowania, samodyscypliny, a także inicjatywy. Wspomniane cechy należy zatem uznać za przydatne w kontekście kształcenia kompetencji miękkich, a kompetencje te za niezbędne w większości obszarów naszej egzystencji. Dotyczą one sytuacji zawodowych, kulturalnych, ról społecznych i relacji międzyludzkich na różnych poziomach i we wszystkich okresach życia.

A co w momencie, kiedy umysł traci zdolność sprawnego funkcjonowania, ponieważ w mózgu zachodzą zmiany, które powodują demencję? Mają wówczas miejsce kłopoty z pamięcią, koncentracją, rozumieniem, dochodzą problemy z koordynacją ruchów, ogólną sprawnością psychofizyczną, nie mówiąc, rzecz jasna, o orientacji. Nadal mowa o życiu człowieka, kolejnym jego etapie z charakterystyczną dla niego specyfiką rozwoju. I tu dochodzimy właśnie do momentu, kiedy z pomocą przychodzą gry oraz zabawy... Trzeba przyznać, że o ile podczas zajęć dla seniorów sprawnych pod względem fizycznym i psychicznym gry pełnią raczej funkcję towarzyską, to w przypadku osób tracących tę sprawność gry i różnego rodzaju zabawy mogą się okazać przydatnym narzędziem terapeutycznym. Warto zwrócić jednak uwagę na takie pozycje, które będą stymulować umysł w kontekście poprawy pamięci, zdolności kojarzenia, jak również wspierające sferę sensoryczną. Trzeba pamiętać jednocześnie, aby gry posiadały walory neutralizujące emocje i pomagały rozładować napięcie. Ma to bowiem ogromne znaczenie, gdyż osoby starsze są niejednokrotnie narażone na stres z powodu długotrwałego bólu fizycznego lub lęków o różnorodnym podłożu. Czy gry koniecznie muszą być dedykowane seniorom? Otóż nie, ale na pewno wymagają adaptacji do potrzeb osób starszych.

Jak wygląda przykładowy scenariusz zajęć? Na początku wskazane jest swobodne ćwiczenie o charakterze odprężającym, a jednocześnie mobilizujące obszary mózgu odpowiedzialne za myślenie abstrakcyjne. Możemy w tym celu zaproponować uczestnikom kalambury, rozdać karty

przedstawiające przedmioty, osoby zwierzęta lub rośliny (ważne, aby były odpowiednich rozmiarów, wyraźne, o jednoznacznym wyglądzie, łatwe do określenia). Wszyscy przyglądają się wylosowanym obrazkom nie pokazując ich innym osobom; następnie każdy uczestnik sygnalizuje zwięzłe informacje na temat swojej ilustracji, a pozostali zadają pytania w formie burzy mózgów (jeśli zajdzie potrzeba, wówczas naprowadzamy dodatkowymi pytaniami). Po odgadnięciu zagadki uczestnicy pytają kolejnego uczestnika o elementy z jego ilustracji. Podczas rozgrzewki wprowadzającej do dalszej pracy sprawdzą się również karty z gier (np. *5 sekund* lub *Brain box*) zawierające nieskomplikowane pytania, które możemy zadać seniorom w celu zmobilizowania umysłu. I po 10 minutach zabawy, kiedy nasi seniorzy są zrelaksowani, pozytywnie nastawieni do współpracy, a może i mają ochotę na odrobinę rywalizacji, przechodzimy do właściwej pracy. Na tym etapie wyłaniamy pary lub trzyosobowe zespoły i proponujemy zabawy, np. *Dobble*, proste rebusy, gry zawierające logiczne układanki, mozaiki oraz konstrukcje. Są to propozycje, które starsze osoby, w zależności od preferencji i kondycji psychofizycznej, mogą realizować wspólnie bądź indywidualnie. Seniorzy są świadomi, że oprócz rozrywki, spotkania oraz relacji, a więc sytuacji towarzyskich, zajęcia stwarzają także okazję do ćwiczenia pamięci i logicznego myślenia. Trzeba powiedzieć, iż sami nierzadko dążą do tego, aby spotkania odbywały się regularnie. Bywa jednak i tak, że ktoś tych korzyści nie dostrzega, a uczestniczy jedynie jako obserwator. Z czasem jednak przełamuje sceptycyzm i podejmuje aktywność, choć ma ona zwykle charakter samodzielny. Jest to sytuacja wymagająca szczególnej empatii oraz cierpliwości ze strony prowadzącego zajęcia, ale przynosi stopniowy efekt. O innej wyjątkowej okoliczności powiemy, kiedy dotyczy osoby z zaawansowaną demencją. Wówczas należy nastawić się wyłącznie na indywidualne działanie, które wiąże się ze skupieniem uwagi na zachowaniu seniora, jego mimice, gestach, a nawet artykułowanych dźwiękach podczas próby porozumiewania się. W takim przypadku sprawdzają się proste narzędzia, np. klocki, a ich układanie poprawia z kolei sprawność manualną. Odpowiednie są również obrazki lub ilustracje przedstawiające zdarzenia

związane z codziennością, których analogię seniorzy odnajdują w zakamarkach własnej świadomości.

Na pytanie o przydatność gier i zabaw podczas zajęć z seniorami odpowiedź brzmi twierdząco. Mówimy jednak o osobach z bardziej lub mniej zaawansowaną demencją, więc prowadzącym warsztaty przyda się spora doza cierpliwości, zrozumienia względem uczestników oraz rezultatów tego rodzaju działań.

KRYSTYNA ROSNER
nauczyciel bibliotekarz
Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej
w Bielsku-Białej

Konkurs z kotem w tle

Kici-Konkurs - wiersz o Twoim KOCIE

17 lutego przypada Światowy Dzień Kota. W Polsce święto to obchodzone jest dopiero od 2006 roku. Dzień kota obchodzony jest w wielu krajach, ale w różnych terminach. Jedynie we Włoszech obchodzony jest tak samo jak w Polsce 17 lutego. Pomysł utworzenia święta kota podkreśla znaczenie kotów w życiu człowieka, uwrażliwia na los bezdomnych zwierząt i zwraca uwagę na znaczenie niesienia pomocy kotom.

Między innymi, te właśnie te cele, przyświecały idei ogłoszenia konkursu na wiersz o kocie. Poza tym, kot jako stworzenie pełne uroku, elegancji, a przy tym tajemnicze i niezależne, indywidualista chodzący własnymi ścieżkami, jest bardzo wdzięcznym tematem poetyckim. Pamiętamy zresztą, że koty to bohaterowie wielu opowiadań i wierszy dla dzieci, od Stanisława Jachowicza po współcześnie piszącą Renatę Piątkowską.

Kici-Konkurs – wiersz o Twoim KOCIE został ogłoszony dokładnie w dniu kociego święta – 17 lutego 2024 r. Do udziału zaproszono uczniów klas 1-3 i 4-8 szkół podstawowych. Zadaniem uczestników było samodzielne stworzenie wiersza i odręczne zapisanie go na papierze. Wydawać by się mogło, że pisanie poezji, a dodatkowo staranne ręczne przepisywanie wiersza na papierze, to zadanie dosyć trudne dla ucznia szkoły podstawowej. Nic bardziej mylnego. Aż do ostatniego dnia przyjmowania prac, do 15 marca, do biblioteki spływały, także drogą pocztową, szerokim potokiem wiersze o kotach, nie tylko z Bielska-Białej i najbliższych okolic, ale również z odległych miejscowości powiatu żywieckiego i cieszyńskiego, jak Rycerka Górna, Żabnica, Kocierz Moszczanicki, Ślemień, Zaborze, Górki Wielkie czy Wiśla Jawornik. Organizatorzy konkursu nie przypuszczali, że koci temat zachęci aż tylu uczestników do wzięcia udziału. Komisja konkursowa miała pełne ręce roboty. Do konkursu zgłoszone zostały aż 284 wiersze. Wyniki zaciętej „kociej” rywalizacji zostały ogłoszone w Światowy Dzień Poezji – 21 marca 2024 r.

Czytając nadesłane wiersze zagłębiałyśmy się w tajniki kociego świata, którego częścią są kocie przygody, kocie zwyczaje, kocie wędrówki, zniknięcia i powroty „jak gdyby nic się nie stało” po kilkudniowej nieobecności (kto ma kota wychodzącego, wie o czym mowa). Poznaliśmy też pomysłowe imiona kotów. Z lektury wierszy wyłania się obraz kota jako ważnej postaci w życiu dzieci, funkcjonującej na zasadzie członka rodziny, o którego należy dbać, opiekować się nim i oczywiście rozpieszczać, jak to bywa z pupilami. Niemal w każdym wierszu czytamy słowa świadczące o ogromnym przywiązaniu autorów do swoich ulubieńców. Często powtarza się stwierdzenie, że nie wyobrażają sobie życia bez ukochanego kota. Niestety, koty, tak samo jak wszystkie inne stworzenia, podlegają prawom natury i również chorują, odchodzą na zawsze, czasem giną pod kołami pojazdów. W niektórych wierszach pojawią się właśnie takie trudne historie, z którymi dzieci musiały sobie poradzić. Na konkurs trafiły też wiersze o wymarzonej kotku od dzieci, które na razie kota nie mają, na przykład z powodu choroby. Niektórzy pisali o kotach babci, cioci czy sąsiada. Wielokrotnie zwracano w wierszach uwagę na trudne, dramatyczne losy kotów ze schronisk i kotów bezdomnych. W wierszach dzieci odnajdujemy dużą wrażliwość na losy zwierząt. Tym samym zrealizowane zostały cele, jakie przyświecały konkursowi - rozbudzanie przyjaznego stosunku do zwierząt i wzmacnianie więzi dziecka z naturą. Innymi ważnymi celami było zachęcanie do twórczości poetyckiej, a także rozwijanie zdolności manualnych, w tym doskonalenie sztuki pisania ręcznego.

12 kwietnia, podczas uroczystego wręczenia nagród, młodzi poeci mieli możliwość głośnego odczytania zebranych swoich wierszy o kotach. Dodatkową atrakcją było wielopokoleniowe wspólne granie w planszówki, znajdujące się w zbiorach naszej biblioteki. Wszystkim uczestnikom konkursu gorąco dziękujemy wielki zapał i włożoną pracę, których efektem są piękne, oryginalne i pomysłowe wiersze.

Wszystkie „kici-wiersze” przyjęte do konkursu można znaleźć i przeczytać w formie elektronicznych książeczek, do których linki znajdują się poniżej:

Wiersze uczniów z klas 1-3

<https://read.bookcreator.com/ic6lRrZdsuYBpkigNgQkOHQE4Nw2/mfs1EtHcRSC5xXlFfCny8Q/jnoxhfOGQ8aKqVfisE1gAQ>

Wiersze uczniów z klas 4-8

<https://read.bookcreator.com/ic6lRrZdsuYBpkigNgQkOHQE4Nw2/adioBovdSCG1vfdQLAw5jg/jnoxhfOGQ8aKqVfisE1gAQ>

Lista laureatów konkursu poetyckiego *Kici-Konkurs – wiersz o Twoim KOCIE*:

W kategorii klasy 1-3 przyznano 3 pierwsze miejsca oraz 4 wyróżnienia:

I miejsce – Zuzanna Syty – Szkoła Podstawowa nr 2 z Oddziałami Sportowymi im. Królowej Jadwigi w Wilkowicach, klasa 3 b, *Kotek*,

II miejsce – Oliwier Budny – Szkoła Podstawowa nr 36 z Oddziałami Integracyjnymi im. Armii Krajowej w Bielsku-Białej, klasa 2 a, *Rufus*,

III miejsce – Izabela Kłoda – Szkoła Podstawowa nr 6 Integracyjna im. K. Brodzińskiego w Bielsku-Białej, klasa 3 b, *Tygrys i Łatka*,

Wyróżnienie – Ewa Zajac – Szkoła Podstawowa Skąta w Bielsku-Białej, klasa 3, *Filemon mój kot*,

Wyróżnienie – Nadia Talik – Szkoła Podstawowa nr 29 im. Janusza Korczaka w Bielsku-Białej, klasa 3 e, *Mój kot*,

Wyróżnienie – Maja Kudzia – Szkoła Podstawowa Stowarzyszenia Przyjaciół Szkół Katolickich im. Stefana Kardynała Wyszyńskiego w Żywcu, klasa 3 b, *Papusza*,

Wyróżnienie – Yuna Nam – Szkoła Podstawowa nr 26 im. Z. Lubertowicza w Bielsku-Białej, klasa 3 b, *O Kici, postrachu okolicy*.

Fot. 1. Laureaci *Kici-Konkursu* w kategorii klasy 1-3, zdj. Anita Pała

W kategorii klasy 4-8 przyznano 3 pierwsze miejsca oraz 6 wyróżnień:

I miejsce – Maja Pliszczyńska – Szkoła Podstawowa nr 5 w Wiśle, klasa 8, *Poznaj Jasona*

II miejsce – Anna Wałach – Szkoła Podstawowa nr 8 im. K. Bochenek w Skoczowie, klasa 5 c, *Złoty kot*,

III miejsce – Milena Klag – Szkoła Podstawowa im. B. Chrobrego w Rybarzowicach, klasa 4a, *Historia Rudka*,

Wyróżnienie – Hanna Procnier – Zespół Szkolno-Przedszkolny nr 2 w Wiśle, klasa 8, *Kot na wakacjach*,

Wyróżnienie – Martyna Matuszny – Szkoła Podstawowa im. Karola Wojtyły w Rycerze Górnej, klasa 7, *Zagubiony kotek*,

Wyróżnienie – Patryk Powatowski – Niepubliczna Szkoła Podstawowa Jonatan w Bielsku-Białej, klasa 5 a, *Możesz być kim chcesz... Kotku*,

Wyróżnienie – Marcel Woźniak – Szkoła Podstawowa nr 37 im. gen. Mariusza Zaruskiego w Bielsku-Białej, klasa 6 c, *Superkot*,

Wyróżnienie – Szymon Krogulewski – Szkoła Podstawowa Specjalna nr 34 im. T. Kościuszki w Bielsku-Białej, klasa 6 a, *Psotek kotek*,

Impresje Biblioteczne 2024 nr 1

Wyróżnienie – Patryk Kuczera – Szkoła Podstawowa Specjalna nr 34 im. T. Kościuszki w Bielsku-Białej, klasa 6 b, *W deszczowe dni*.

Fot. 1. Laureaci *Kici-Konkursu* w kategorii klasy 4-8, zdj. Anita Pała

Kici-Konkurs – *wiersz o Twoim KOCIE* serdecznym wsparciem otoczyli nasi sponsorzy, dzięki którym na dzieci czekały atrakcyjne prezenty, wydarzenia i smakołyki. Serdecznie dziękujemy za współpracę Spółdzielni "Pokój" w Bielsku-Białej, GOJump - Park Trampolin Bielsko-Biała, PSS Społem Bielsko-Biała, Wydawnictwu Marek Derewiecki i zaczarowanej kawiarni & sklep „MAGICZNY KOCIOŁ”.

RENATA KRUSZYNA

kierownik

Wydziału Informacyjno-Bibliograficznego i Czytelni
Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej
w Bielsku-Białej

- Z BIBLIOTEKI -

Relacja z konkursu recytatorskiego *W krainie poezji Juliana Tuwima*

22 listopada 2023 r. w naszej bibliotece odbyła się 11 edycja konkursu recytatorskiego z cyklu *W krainie poezji...* Uczniowie recytowali

Fot. 1. Plansza informująca o konkursie recytatorskim, zdj. Dorota Pająk, Rafaela B.

wiersze wybitnego polskiego poety Juliana Tuwima. W konkursie uczestniczyło 44 uczniów ze szkół: w Bielsku-Białej, Cieszynie, Czechowicach-Dziedzicach, Dankowicach, Godziszce, Porąbce, Wilkowicach. Recytacje oceniała Komisja Konkursowa w składzie: Anna Niemiec-Warzecha – dyrektor PBW, Jolanta Biernat – doradca metodyczny z RODN WOM

w Bielsku-Białej i Renata Kruszyna – nauczyciel bibliotekarz z PBW w Bielsku-Białej. Uczniowie wystąpili w dwóch kategoriach wiekowych: klasy 1-3 oraz klasy 4- 6. Organizatorzy konkursu postawili sobie za cele: popularyzację twórczości Juliana Tuwima w 70. rocznicę śmierci poety, rozbudzenie wrażliwości artystycznej oraz upowszechnianie kultury żywego słowa.

Komisja Konkursowa oceniała występy pod kątem doboru i opanowania tekstu, interpretacji utworu i ogólnego wyrazu artystycznego. Zadanie jurorów nie było łatwe, gdyż uczestnicy konkursu prezentowali wysoki i wyrównany poziom recytacji. Interpretacja tekstów była bardzo

Fot. 2. Yuna Nam - I miejsce w kategorii klas 1-3, zdj. Dorota Pająk, Rafaela B.

ciekawa pod względem interpretacji, często okraszona świetnie dobranymi rekwizytami. Niektóre występy – ku uciesze publiczności - były bardzo żywiłowe i dowcipne. W przerwie między występami zostały wykonane pamiątkowe zdjęcia uczestników. W trakcie obrad jury gościom został zapewniony poczęstunek i ciepłe napoje. Następnie uczniowie, w oczekiwaniu na wyniki, obejrzeli film *Skarb Mikołajka*.

Komisja Konkursowa wysoko oceniła poziom artystyczny występów uczniów i przyznała nagrody główne i wyróżnienia:

W kategorii klasy 1-3 przyznano 3 pierwsze miejsca oraz 5 wyróżnień:

I miejsce – Yuna Nam – Szkoła Podstawowa nr 26 im. Z. Lubertowicza w Bielsku-Białej,

II miejsce – Karol Wawraszek – Szkoła Podstawowa ELF dla uczniów z zaburzeniami ze spektrum autyzmu w Bielsku-Białej,

III miejsce – Emilia Kamińska – Szkoła Podstawowa nr 3 im. Macierzy Szkolnej w Bielsku-Białej,

Wyróżnienie – Natalia Mendroch – Szkoła Podstawowa nr 28 im. gen. J. Kustronia w Bielsku-Białej,

Wyróżnienie – Nadia Jakubiec – Szkoła Podstawowa im. J. Brzechwy w Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Godziszce,

Wyróżnienie – Łucja Tałaj – Szkoła Podstawowa im. F. Lechner w Zespole Szkół Ogólnokształcących Zgromadzenia Córek Bożej Miłości w Bielsku-Białej,

Wyróżnienie – Amelia Sieracka – Szkoła Podstawowa nr 10 Towarzystwa Szkolnego im. Mikołaja Reja w Bielsku-Białej,

Wyróżnienie – Alicja Gruszka – Szkoła Podstawowa nr 18 im. Cypriana Kamila Norwida w Bielsku-Białej.

W kategorii klasy 4-6 przyznano 3 pierwsze miejsca oraz 5 wyróżnień:

I miejsce – Julia Piechowicz – Szkoła Podstawowa nr 13 im. W. Jagiełły w Bielsku-Białej,

II miejsce – Lena Gałuszka – Szkoła Podstawowa nr 36 z Oddziałami Integrycyjnymi im. Armii Krajowej w Bielsku-Białej,

III miejsce – Dominik Gruszka – Szkoła Podstawowa nr 2 z Oddziałami

Sportowymi im. Królowej Jadwigi w Wilkowicach,
Wyróżnienie – Natalia Zaitz – Szkoła Podstawowa nr 9 im. T. Kościuszki w Bielsku-Białej,
Wyróżnienie – Alicja Kulka – Szkoła Podstawowa nr 3 im. Macierzy Szkolnej w Bielsku-Białej,
Wyróżnienie – Jagoda Gostyńska – Szkoła Podstawowa nr 24 im. T. Kościuszki w Bielsku-Białej,
Wyróżnienie – Emilia Łęgowska – Szkoła Podstawowa im. F. Lechner w Zespole Szkół Ogólnokształcących Zgromadzenia Córek Bożej Miłości w Bielsku-Białej,
Wyróżnienie – Natalia Jakubas – Szkoła Podstawowa nr 25 im. ks. Jana Twardowskiego w Bielsku-Białej.

Po ogłoszeniu wyników konkursu P. Dyrektor wręczyła nagrody, a wszystkim uczestnikom dyplomy z podziękowaniem za uczestnictwo. Zaprosiła też uczniów do udziału w przyszłorocznym konkursie.

Zarówno uczestnicy, jak i publiczność w świetnych nastrojach opuścili mury naszej instytucji.

Fot. 3. Uczestnicy konkursu recytatorskiego,
zdj. Dorota Pająk, Rafaela B.

BARBARA DEREWIECKA
nauczyciel bibliotekarz
Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej
w Bielsku-Białej

- Z HISTORII -

Rok Witolda Gombrowicza w Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej w Bielsku-Białej

GOMBROWICZ albo kto ma dzisiaj siłę na niezależność to tytuł godzinnej prelekcji otwierającej Rok Witolda Gombrowicza w Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej w Bielsku-Białej. O pisarzu aspirującym do genialności opowiedziała młodzieży bielskiego Liceum Ekonomicznego dr Dorota Tałaj, prelegentka Instytutu Studiów Podyplomowych w Tychach oraz członkini Interdyscyplinarnego Centrum Badań nad Edukacją Humanistyczną Uniwersytetu Śląskiego.

Fot. 1. Dr Dorota Tałaj w czasie prelekcji, zdj. Dorota Pająk

Interdyscyplinarnego Centrum Badań nad Edukacją Humanistyczną Uniwersytetu Śląskiego

„Poniedziałek – Ja.

Wtorek – Ja.

Środa – Ja.

Czwartek – Ja”.

Dzienniki Witold Gombrowicz

Fot. 2. Młodzież bielskiego Liceum Ekonomicznego uczestnicząca w prelekcji, zdj. Dorota Pająk

Gombrowicz nieustannie walczy o wolność „ja”, o swoją podmiotowość, świadomie kreując niespójne „ja”, zmienne i niepokojące, a jego dzieła poprzez to stają się autobiograficzne i autotematyczne. W *Ferdydurke* uderza od początku wyraźnie określona rola pewnych części ciała: „pupa”, która symbolizuje niedojrzałość, „noga” i „tydka” – młodość i „gęba”

symbolizująca maskę, formę. Trójkąt części ciała, w jakim rozgrywa się *Ferdydurke*, pokrywa się z trójkątem sił ugniatających człowieka i odbierających mu autentyczność. U Gombrowicza sfera autentyczności nie istnieje, a narzucanie jednostce roli kogoś podrzędnego, niedojrzałego pisarz nazywa „upupieniem”. W *Ferdydurke* pokazuje, iż formy odrzucić nie można, ale można nad nią zapanować, natomiast nadanie artystycznego kształtu swoim zmaganiom może być wyzwajające i może czynić nas niezależnym.

„Ach, stworzyć formę własną! Przerzucić się na zewnątrz! Wyrazić się! Niech kształt mój rodzi się ze mnie, niech nie będzie zrobiony mi!”

Ferdydurke Witold Gombrowicz

Awangardową powieść Gombrowicza można różnorodnie interpretować, autor zadaje w niej wiele pytań, jednak nie udziela jednoznacznych odpowiedzi.

Fot. 3. Dr Dorota Tałaj interpretuje utwory Gombrowicza, zdj. Dorota Pająk

Zarówno w powieściach jak i dramatach Gombrowicza wyłania się psychologiczna analiza człowieka uwikłanego w spuściznę kultury i w innych ludzi. Analiza tożsamości jednostki w interakcji z innymi, a także poczucie absurdu i obrazoburstwo względem przyjmowanych przez społeczeństwo tradycyjnych wartości. Prelegentka łącząc warsztat naukowy z błyskotliwą narracją i umiejętnością popularyzacji wiedzy literackiej, trafiła swoim przekazem do szerokiego kręgu odbiorców.

DOROTA PAJĄK
bibliotekarz
Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej
w Bielsku-Białej

Witold Gombrowicz (1904-1969)

Zestawienie bibliograficzne w wyborze ze zbiorów
Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Bielsku-Białej za lata
2006-2020

cz – czytelnia

w, P – wypożyczalnia

a – zbiory audiowizualne

Czasopisma udostępniane są na miejscu w czytelnii.

Książki:

1. Ćwiczenia z przyjaźni / Szymon Wróbel. - Kraków : Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych „Universitas”, copyright 2012.

w 117264 w K 117264 0

2. Ferdynand : biografia powieści / Łukasz Garbał. - Kraków : Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych "Universitas", copyright 2010.

w 108778, w 108779, w 108780

3. Gombrowicz i Buenos Aires : historia pewnego przekładu / Laura Pariani ; przełożył Krzysztof Żaboklicki. - Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2006.

w 94607, w 94608, w 94609

4. Gombrowicza gry z kulturą : mit, symbol, historia, tradycja / Marcin Kępiński. – Warszawa : Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, copyright 2006.

w 110243, w 110244, w 110245, w 56914

5. Historia, dialog, literatura : interakcyjna teoria procesu historycznoliterackiego / Marian Bielecki. - Wrocław : Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 2010.

w 110128, w 110129

6. Humanizm performatywny : polemika z filozofią w praktyce literackiej Witolda Gombrowicza / Alfred Gall ; przekład Grzegorz Sowinski. - Kraków : Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych Universitas, copyright 2011.

w 114665, w 114666

7. Kłopoty z innością / Marian Bielecki. - Kraków : Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych Universitas, copyright 2012.

w 115746, w 115747

8. Natura i teatr : 16 tekstów o Gombrowiczu / Jerzy Jarzębski. - Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2007.

w 96548, w 96549, w 96550

9. Porachunki z XX wiekiem : szkice i rozprawy literackie / Tadeusz Drewnowski. - Kraków : Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych Universitas, copyright 2006.

w 96425, w 96426, w 96427

10. Poszukiwanie (kon)tekstów dla edukacji : migracje słowa i obrazu / red. nauk. Agnieszka Zalewska-Meler. - Toruń : Wydawnictwo Edukacyjne Akapit, 2011.

cz 65097, w 113992, w 113993

11. Powiedzieć świat : kognitywna analiza tekstów literackich na przykładach / Dorota Korwin-Piotrowska. - Kraków : Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych "Universitas", copyright 2006.

w 93582, w 93583, w 93584

12. Rodzina jako źródło cierpień w twórczości Witolda Gombrowicza / Agnieszka Kowalczyk. - Kraków : Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych „Universitas”, copyright 2006.

w 97769, w 97770

13. "Szlachcica polskiego pojedynki cieniów" : recepcja dramatów Witolda Gombrowicza w niemieckim obszarze językowym / Daniel Pietrek. - Wrocław : Oficyna Wydawnicza Atut – Wrocławskie Wydawnictwo Oświatowe, 2006.

w 110401, w 110402

14. Turniej garbusów : problematyka tożsamości w twórczości Witolda Gombrowicza i Czesława Miłosza / Piotr Kulas. - Katowice : "Śląsk" Wydawnictwo Naukowe ; Dąbrowa Górnicza : Wyższa Szkoła Biznesu, 2009.

w 109321, w 109322, w 109323

15. W stronę nowego paradygmatu / Paweł Zacharewicz. - Toruń : "Mado", 2008.

w 62258

16. W stronę perspektywizmu : problematyka cielesności w prozie Brunona Schulza i Witolda Gombrowicza : prolegomena / Żaneta Nalewajk. - Gdańsk : Wydawnictwo Słowo/Obraz Terytoria, copyright 2010.

w 112667, w 112668

17. W świecie literatury i teatru : sztuka współuczestnictwa / red. Ewa Łubieniewska. - Kraków : "Universitas", copyright 2006.

w 55863, w 94679, w 94680

18. Witold Gombrowicz nasz współczesny : materiały międzynarodowej konferencji naukowej w stulecie urodzin pisarza : Uniwersytet Jagielloński - Kraków, 22-27 marca 2004 / pod red. Jerzego Jarzębskiego. - Kraków : Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych Universitas, copyright 2012.

w 116334, w 116335

19. Wobec nihilizmu : Gombrowicz - Witkacy / Mateusz Werner. - Warszawa : Wydawnictwo Sic!, 2009.

w 106046, w 106047

Rozdziały z książek:

1. Ateizm Gombrowicza / Stanisław Żak // W: Tradycje literatury polskiej XX wieku : rozprawy i szkice : księga jubileuszowa dedykowana profesorowi Gustawowi Ostaszowi. - Rzeszów : Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2010. - S. 164-177.

cz 63531

2. Czy istnieje dzieło (według) Gombrowicza? / Adam Poprawa // W: Korowód idei i metod : prace na jubileusz profesora Czesława P. Dutki i Zakładu Teorii Literatury. - Zielona Góra : Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego, copyright 2006. - S. 279-289.

cz 59105

3. Duchowa lektura "Dziennika" Witolda Gombrowicza / Jacek Bolewski // W: Poetyka i semantyka doświadczeń religijnych w literaturze. – Lublin : Wydawnictwo KUL, 2011. - S. 279-316.

cz 65300

4. "Ferdynand" (przewrotnie) oswojone, czyli jak wstrząsnąć uczniem / Agnieszka Kania // W: Stanisław Bortnowski i jego uczniowie : szkice metodyczne. - Kielce : Wydawnictwo Pedagogiczne ZNP, 2014. - S. 98-112.

cz 74043

5. Ja, Skolimowski, czyli "Ferdynand" na ekranie / Monika Dulemba // W: Od Mickiewicza do Małkowskiej : adaptacje filmowe literatury polskiej. - Kraków : Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych Universitas, copyright 2014. - S. 196-221.

cz 72946

6. Konstruowanie płci w "Dzienniku" Witolda Gombrowicza / Marian Bielecki // W: Korowód idei i metod : prace na jubileusz profesora Czesława P. Dutki i Zakładu Teorii Literatury. - Zielona Góra : Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego, copyright 2006. - S. 265-277.

cz 59105

7. Między absurdem a groteską - potencjały znaczeniowe ciała w twórczości Witolda Gombrowicza / Agnieszka Zalewska-Meler // W: Poszukiwanie (kon)tekstów dla edukacji : migracje słowa i obrazu. – Toruń : Wydawnictwo Edukacyjne Akapit, 2011. - S. 35-51.

cz 65097

8. O najnowszych wymiarach wielokulturowości : na przykładzie współczesnej literatury polskiej / Kalina Bahneva // W: Człowiek w tradycji judeo-chrześcijańskiej : wybrane zagadnienia : praca zbiorowa. - Bielsko-Biała : Wydawnictwo Akademii Techniczno-Humanistycznej, 2011. - S. 10-60. cz 67139

9. Okrucieństwo śmiechu i poszukiwanie humoru, czyli o przedwojennej prozie Witolda Gombrowicza / Tomasz Mizerkiewicz // W: Nić śmiesznego : studia o komizmie w literaturze polskiej XX i XXI wieku. – Poznań : Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, 2007. - S. 87-102.

cz 58363

10. Problemy literatury emigracyjnej na przykładzie korespondencji Jerzego Giedroycia z Witoldem Gombrowiczem / Ewelina Górka // W: Literatura współczesna w edukacji polonistycznej. T. 1, Analizy i (re)interpretacje. - Rzeszów : Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2017. - S. 146-160.

cz 119917

11. Przewartościowanie wartości, czyli Gombrowicz w szkole / Joanna Borowska // W: Problemy wartości i wartościowania dzieła literackiego w szkole : etyka, estetyka, język aksjologii. - Łódź : Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2007. - S. 175-183.

cz 59821

12. Reforma "śmiechu polskiego" na emigracji (Gombrowicz i Straszewicz) / Tomasz Mizerkiewicz // W: Nić śmiesznego : studia o komizmie w literaturze polskiej XX i XXI wieku. – Poznań : Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, 2007. - S. 153-185.

cz 58363

13. "Sienkiewicz to wino, którym (...) upajaliśmy się i tu serca nasze biły..." : Witolda Gombrowicza romans z "Trylogią" / Dorota Samborska-Kukuć // W: Henryk Sienkiewicz w literaturze i krytyce literackiej. - Warszawa : Wydawnictwo DiG, 2018. - S. 141-150.

cz 123523

Artykuły z czasopism:

1. Blask "Ferdydurke" / Jerzy Paszek // *Śląsk*. - 2017, nr 12, s. 44-45.
2. Brzydula : spektakl poświęcony kwestii przemocy i tolerancji / Justyna Czernicka // *Biblioteka w Szkole*. - 2015, nr 2, s. 30-33.
3. Całość u Gombrowicza / Edward Fiała // *Ruch Literacki*. - 2015, nr 4, s. 399-410.
4. Gombrowicz nienaturalny / Bartosz Lutostański // *Pamiętnik Literacki*. - 2019, nr 1, s. 77-90.
5. Gombrowicz w Buenos Aires / Teresa Kaczorowska // *Akcent*. - 2020, nr 2, s. 98-106.
6. Gombrowicz w Zakopanem : kilka uwag o projekcie "powieści złej" / Krystian Korytko // *Pamiętnik Literacki*. - 2019, nr 1, s. 191-210.
7. Histeryczne/historyczne, materialność graphé : Natura jako prospekt : (o "Pornografii" Witolda Gombrowicza) / Aleksandra Ubertowska // *Pamiętnik Literacki*. - 2019, nr 4, s. 269-280.
8. "Kosmos" wzywa polską krytykę genetyczną! / Mateusz Antoniuk // *Pamiętnik Literacki*. - 2020, nr 4, s. 91-111.
9. Ku hermeneutyce i etyce niemożliwej : Kafka i Gombrowicz / Marian Bielecki // *Pamiętnik Literacki*. - 2021, nr 1, s. 89-110.
10. Niewidzialna "Operetka" Witolda Gombrowicza : od męskości hegemonicznej ku męskości atopicznej / Filip Mazurkiewicz // *Pamiętnik Literacki*. - 2016, nr 2, s. 113-136.
11. Psychoanalityczne spojrzenie na "Zdarzenia na brygu Bandury" Witolda Gombrowicza / Aleksandra Więcek // *Pamiętnik Literacki*. - 2016, nr 2, s. 85-95.
12. Rekwizyty Gombrowicza / Monika Janowska // *Język Polski w Szkole Ponadpodstawowej*. - 2017/2018, nr 4, s. 72-77.

BARBARA DEREWIECKA
*nauczyciel bibliotekarz
Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej
w Bielsku-Białej*

PEDAGOGICZNA BIBLIOTEKA WOJEWÓDZKA

ul. Komorowicka 48 Bielsko-Biała

tel: 33-812-45-77

e-mail: biblioteka@pbw.bielsko.pl

www.pbw.bielsko.pl

Zaprasza

nauczycieli, studentów i wszystkich zainteresowanych

w godzinach

poniedziałek-piątek: 9.00-19.00

sobota: 9.00-14.00

Oferujemy:

- bogaty księgozbiór z zakresu pedagogiki, psychologii, socjologii, filologii
- filmy fabularne i edukacyjne
- płyty CD z muzyką rozrywkową i poważną
- audiobooki
- kursy e-learningowe
- bezpłatny dostęp do czytelni książek w wersji elektronicznej (e-booków) - IBUK Libra
- bezpłatne skanowanie materiałów

Udostępniamy:

- katalog zbiorów on-line INTEGRO
- bazę artykułów - zbiory czytelni
- bazę ACADEMICA
- aplikację Empik Go
- programy multimedialne

Zapraszamy na:

- zajęcia i warsztaty
- konkursy

Województwo
Śląskie

Jednostka Oświatowa
Samorządu Województwa Śląskiego

Impresje Biblioteczne

Wydawca: Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Bielsku-Białej

Adres: Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka

ul. Komorowicka 48

43-300 Bielsko-Biała

tel. 33-812-69-51 wew. 26

Redakcja: Małgorzata Czub